

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка

Факультет історії та права
Кафедра всесвітньої історії

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Завідувач кафедри

Протокол №1 від «15»
серпня 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Аграрно-селянське питання в Українській революції 1917– 1921 років.

Рівень вищої освіти: третій (освітньо-науковий)

Галузь знань: 03 «Гуманітарні науки»

Спеціальність: 032 «Історія та археологія»

Освітньо-наукова програма: 032 «Історія та археологія»

Форма навчання: денна

2024–2025 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Аграрно-селянське питання в Українській революції 1917– 1921 років» розроблена на основі освітньо-наукової програми: 032 «Історія та археологія» навчального плану підготовки здобувачів вищої освіти освітнього ступеня третій (освітньо-науковий) за спеціальністю 032 «Історія та археологія»

Розробник Житков Олександр Анатолійович, доктор історичних наук, професор кафедри історії України та всесвітньої історії

Робочу програму обговорено та схвалено на засіданні кафедри історії України та всесвітньої історії Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка

Протокол від « » серпня 2024 року № .

Завідувач кафедри

Бабак О.І.

Робоча програма навчальної дисципліни «Аграрно-селянське питання в Українській революції 1917– 1921 років» для студентів спеціальності 032 «Історія та археологія» за третім (освітньо-науковим) рівнем вищої освіти. ЦДПУ імені Володимира Винниченка, 2024. 12 с.

© Житков О.А., 2024 рік

© ЦДПУ імені В. Винниченка, 2024 рік

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

1.1 Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 03 «Гуманітарні науки»	Нормативна	
Індивідуальне навчально-дослідне завдання	Спеціальність: 032 «Історія та археологія»	Рік підготовки	
		2-й	
Семестр			
4-й			
Лекції			
20 год.			
Загальна кількість годин – 105	Освітньо-наукова програма: 032 «Історія та археологія»	Семінарські	
		16 год.	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 год.	Рівень вищої освіти: третій (освітньо-науковий)	Самостійна робота	
		69 год.	
самостійної роботи студента – 4 год.		Вид контролю:	
		Залік	

1.2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою курсу «Аграрно-селянське питання в Українській революції 1917– 1921 років» є поглиблене вивчення історії аграрних відносин, еволюції ментальності та колективних настроїв українського селянства, перебігу повстанської боротьби за здійснення станових ідеалів соціальної справедливості, визначення місця селянства у державотворчих процесах доби Української революції 1917 – 1921 років.

Основні завдання дисципліни: набуття компетенцій придатних для здійснення наукового дослідження історії аграрних відносин, урядової аграрної політики доби Української революції 1917– 1921 рр.; формування умінь та навичок роботи з історичними та історіографічними джерелами (оригінали праць вітчизняних та зарубіжних вчених); набуття навичок критичного осмислення теоретичного багажу у новочасній історичній науці, соціоментальної історії селянства, його ролі в національному державотворенні; уміння здобувачів використовувати набуті знання і навички у власному дослідженні.

У результаті вивчення навчальної дисципліни у здобувачів вищої освіти мають бути сформовані такі **компетентності**:

Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати теоретичні, методологічні, дослідницькі та практично орієнтовані завдання і проблеми в галузі освіти і науки.

Загальні компетентності. ЗК 1. Здатність до критичного аналізу й оцінки сучасних наукових досліджень, генерування нових ідей під час вирішення дослідницьких і практичних завдань, комплексних та інноваційних проблем.

ЗК 2. Готовність використовувати сучасні методи і технології наукової комунікації українською та іноземними мовами в усній і письмовій формі.

ЗК 3. Здатність створення та інтерпретації нових знань через наукове дослідження або інші передові вчення такої якості, що відповідають вимогам національного та міжнародного рівнів, до діяльності в інтернаціональних дослідницьких групах.

ЗК 4. Здатність до абстрактного та аналітичного мислення й генерування нових ідей (креативність) під час вирішення дослідницьких і практичних завдань, в тому числі і в міждисциплінарних галузях.

ЗК 5. Готовність дотримуватись етичних норм у професійній діяльності.

ЗК 6. Здатність до самоорганізації, планування й розв'язання задач власного професійного й особистого зростання.

ЗК 7. Здатність працювати автономно.

ЗК 8. Здатність знаходити, обробляти та критично аналізувати інформацію з різних джерел.

ЗК 9. Знання і розуміння предметної області та розуміння професії.

ЗК 10. Здатність до фахового спілкування з непрофесіоналом у галузі.

ЗК 11. Здатність до розроблення та управління проектами.

ЗК 12. Здатність адаптуватися та діяти в нових ситуаціях і впоратися з тиском.

1.2. Фахові компетентності. ФК 1. Володіти найбільш передовими, концептуальними та методологічними знаннями за спеціальністю 032 «Історія та археологія», уміння застосовувати їх у власних дослідженнях.

ФК 2. Готовність до міждисциплінарних досліджень та залучення методик інших наук.

ФК 3. Здатність застосовувати уміння критичного аналізу, оцінки і прогнозування нових та складних ситуацій.

ФК 4. Здатність розробляти та реалізовувати власні науково-дослідні проекти, які дозволяють розв'язувати значущі наукові, соціальні, культурні, етичні проблеми і дають можливість переосмислити і створити нове знання.

ФК 5. Здатність до комунікації з широкою науковою спільнотою та громадськістю у своїй та суміжних галузях наукової та професійної діяльності.

ФК 6. Здатність ініціювати наукові проекти у галузі історичної науки та у професійній сфері діяльності, проявляти лідерство та автономність на всіх етапах їх реалізації.

ФК 7. Здатність визначати ступінь об'єктивності фактологічної основи минулих подій в різних видах джерел, встановлювати та оцінювати достовірність та репрезентативність джерельної інформації.

ФК 8. Здатність дотримуватись етичних і моральних норм, а також правил академічної доброчесності в наукових дослідженнях та науково-педагогічній діяльності.

ФК 9. Готовність до професійної діяльності, з урахуванням особливостей фаху історика та актуальних проблем сучасної гуманітаристики.

ФК 10. Здатність до популяризації науково-історичного знання.

1.3. Очікувані програмні результати навчання:

ПРН 1. Здатність до пошуку, аналізу та самостійної класифікації сукупності джерел, достатньої для реалізації дисертаційного дослідження.

ПРН 2. Здатність використовувати сучасні інформаційні та комунікаційні технології в процесі пошуку, локалізації, збирання, опрацювання та аналізу історичних та історіографічних джерел.

ПРН 3. Уміння оперувати основними концепціями, теоріями, проблемами філософії й методології науки і застосовувати їх у власних дослідженнях та/або під час науково-педагогічної діяльності.

ПРН 4. Обізнаність та здатність переосмислювати концепції, наявні у фаховому методологічному та історіографічному дискурсі; готовність удосконалювати існуючі в межах області дослідження знання.

ПРН 5. Уміння оцінювати ступінь висвітлення основних аспектів наукової проблеми та обґрунтовувати потребу її подальшої розробки.

ПРН 6. Готовність застосовувати основні наукові підходи і методи науково-дослідної діяльності; методи критичного аналізу й оцінки сучасних наукових досягнень під час розв'язання дослідницьких і практичних завдань, у тому числі й у міждисциплінарних галузях.

ПРН 8. Здатність проектувати та переконливо представляти групі фахівців проект науково-дослідної роботи для вирішення важливої проблеми в галузі.

ПРН 9. Здатність дотримуватись етики наукових досліджень та принципів академічної доброчесності в наукових дослідженнях та науково-педагогічній діяльності.

ПРН 10. Здатність презентувати результати дослідження у фаховому середовищі (конференції, круглі столи, наукові семінари) та широкому загалу (презентації, науково-популярні заходи та публікації).

ПРН 11. Здатність завершити оригінальне наукове дослідження у вигляді дисертаційної роботи, заснованої на критичному аналізі джерел і синтезі наукових ідей та нових знань, і забезпеченій необхідним науковим апаратом.

ПРН 13. Здатність інтегрувати власні науково-дослідні напрацювання до навчально-методичної роботи.

ПРН 15. Здатність висвітлювати історичні проблеми у формі, доступній для широкої аудиторії різного віку та фаху. Публікувати наукові та науково-популярні тексти у фахових виданнях, ЗМІ, інформаційних ресурсах та ін.

ПРН 16. Уміння користуватися нормативно-правовими і програмно-методичними документами, що визначають роботу в науковій установі та закладі освіти; визначати мету інноваційної діяльності, обґрунтувати необхідні внесення змін і готовність впроваджувати інноваційні прийоми у науково чи навчально-методичну роботу.

ПРН 17. Здатність до саморозвитку та самовдосконалення упродовж життя, відповідальність за навчання інших.

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1 СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви розділів і тем	Кількість годин							
	денна форма				заочна форма			
	усь ого	у тому числі			усь ого	у тому числі		
		л	п	СР С		л	п	СР С
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Тема 1. Предмет, зміст і завдання навчальної дисципліни. Аналіз основних джерел навчальної дисципліни.	8	2		6				
Тема 2. Соціальний портрет українського селянина перехідної епохи від реформ у Російській імперії та Австро-Угорщині до Української революції.	10	2	2	6				
Тема 3. Аграрне питання в Українській революції 1917 – 1921 років: історія виникнення та шляхи розв'язання.	12	2	2	8				
Тема 4. Аграрна політика Української Центральної Ради (березень 1917 – квітень 1918 рр.).	12	2	2	8				

Тема 5. Консервативна модель аграрних відносин у політиці П. Скоропадського (квітень–грудень 1918 р.).		2	2	8				
Тема 6. Соціалістичні проекти розв'язання аграрного питання урядів УНР доби Директорії (грудень 1919 – квітень 1920 рр.).		2	2	8				
Тема 7. Аграрна політика А. Денікіна та П. Врангеля в Україні.		2	1	6				
Тема 8. Повстанський селянський рух в Україні. Селянські республіки. Аграрні програми повстанців.		2	1	7				
Тема 9. Аграризм в політичних проектах українських політичних партій, селянських рухах доби революції.		2	2	6				
Тема 10. Селянство та селянський повстанський рух у більшовицькій політиці «воєнного комунізму».		2	2	6				
Усього годин	105	20	16	69				

3. Опис навчальної дисципліни

3.1. Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Предмет, зміст і завдання, аналіз джерел навчальної дисципліни.	2
2.	Українське селянство поч. ХХ ст. у світлі соціоментальної історії	2
3.	Аграрне питання в соціально-економічній та політичній думці ХХ ст.	2
4.	Аграрна політика Центральної Ради.	2
5.	Консервативний проект розв'язання земельної кризи.	2
6.	Земельні проекти урядів Директорії.	2
7.	Спроби вирішення земельного питання урядами А. Денікіна та П. Врангеля.	2
8.	Аграрна революція та повстанський рух українського селянства.	2
9.	Політика «воєнного комунізму» більшовиків в українському селі.	2
10.	Ідеї аграризму в Українській революції 1917 – 1921 років.	2
	Разом	20

3.2. Теми семінарських (практичних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Зміни у соціальній свідомості селянства. Формування селянина-ідеомана на тлі революційних змін та обставини військового часу.	2
2.	Аграрне питання у політичних проектах українських партій та масовій свідомості селянства.	2

3.	Аграрна програма Української Центральної Ради.	2
4.	Земельне питання в політиці Української Держави (1918 р.).	2
5.	Земельні проекти урядів Ди ректорії (1919 – 1920 рр.).	2
6.	Політика «воєнного комунізму» в українському селі.	2
7.	Аграрна політика А. Денікіна й П. Врангеля.	2
8.	Аграрна революція й повстанська програма земельних перетворень.	2
	Разом	16

3.3. Методи навчання

Основні форми освітнього процесу при вивченні дисципліни «»:

1. Навчальні (аудиторні заняття): лекції, семінарські заняття.
2. Самостійна робота студентів (підготовка матеріалів до семінарських занять).
3. Індивідуальна робота студентів: пошук історичної інформації в бібліотеці, мережі Інтернет, виконання індивідуального навчально-дослідного завдання).
4. Робота в науковій бібліотеці ЦДПУ імені В. Винниченка, обласній універсальній науковій бібліотеці ім. Д.І. Чижевського, мережі Інтернет.
5. Контрольні заходи (виконання тестових та розгорнутих (творчих) завдань за темами курсу).

Види навчальної роботи студентів:

- Лекція з використанням структурно-логічних схем, текстів джерел, наочних матеріалів, презентацій
- Семінарське заняття
- Реферування теми.
- Консультація
- Залік

У процесі вивчення дисципліни застосовуються наступні **методи навчання:**

За типом пізнавальної діяльності: пояснювально-ілюстративний; репродуктивний; проблемного викладу; дослідницький; відповідно до логіки пізнання: аналітичний; індуктивний; дедуктивний; системний, порівняльний.

За основними етапами процесу: формування знань; формування умінь і навичок; застосування знань; узагальнення; закріплення; перевірка;

За системним підходом: стимулювання та мотивація; контроль та самоконтроль.

За джерелами знань: словесні – розповідь, пояснення, лекція; наочні – демонстрація, ілюстрація, проектування, комп'ютерна підтримка навчального процесу.

За рівнем самостійної розумової діяльності: проблемний; частково-пошуковий; дослідницький; метод проблемного викладання, інтерактивні методи навчання (робота в малих групах, мозковий штурм, опрацювання дискусійних питань тощо).

4.1. Засоби діагностики результатів навчання здобувачів освіти.

Порядок та критерії виставлення балів

Оцінювання якості знань студентів, в умовах організації освітнього процесу за кредитно-трансферною накопичувальною системою здійснюється шляхом поточного, підсумкового (семестрового) контролю за 100-бальною шкалою оцінювання, за шкалою ЄКТС та національною шкалою оцінювання.

Контроль здійснюється з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності й системності, всебічності та професійної спрямованості

контролю. Будуть широко використані такі методи усного, письмового контролю, які мають сприяти підвищенню мотивації студентів-майбутніх фахівців-істориків до навчально-пізнавальної діяльності. Відповідно до специфіки фахової підготовки перевага надається усному, письмовому, тестовому контролю: опитування, тестування, самостійні роботи, дискусії та ін.

Поточний контроль – це оцінювання навчальних досягнень студента (рівень теоретичних знань та практичні навички з тем) під час проведення аудиторних занять, організації самостійної роботи, на консультаціях (під час відпрацювання пропущених занять чи за бажанням підвищити попереднє оцінювання) та активності студента на занятті. Поточний контроль реалізується у формі опитування, виступів на семінарських заняттях, експрес-контролю, контролю засвоєння навчального матеріалу, запланованого на самостійне опрацювання студентом тощо.

Форми участі студентів у навчальному процесі, які підлягають поточному контролю:

- виступ з основного питання, усна доповідь;
- доповнення, запитання до того, хто відповідає, рецензія на виступ;
- участь у дискусіях, інтерактивних формах організації заняття;
- аналіз джерельної та монографічної літератури;
- письмові завдання (тестові, контрольні, творчі роботи, реферати тощо);
- самостійне опрацювання тем, підготовка тез, конспектів навчальних, наукових текстів;
- систематичність роботи на семінарських заняттях;
- активність під час обговорення питань.

Критеріями оцінки є:

1. *Усні відповіді:* повнота розкриття питання; логіка викладання, цілісність, системність відповіді, культура мови; самостійність суджень студента і творчість мислення, його теоретичний рівень; емоційність та переконаність; використання основної та додаткової літератури; аналітичні міркування, уміння робити порівняння, висновки.

2. *Виконання письмових завдань:* повнота розкриття питання; цілісність, системність, логічність, уміння формулювати висновки; акуратність оформлення письмової роботи.

Максимальний бал за виступ із питань певної теми модуля на **семінарському занятті – 5 балів:**

5 балів ставиться, коли студент повністю засвоїв теоретичний матеріал, логічно викладає його, пов'язуючи з вивченим раніше, бачить міжпредметні зв'язки, наводить аргументи, робить посилання на літературу. Обов'язковим є ознайомлення з додатковою літературою, її опрацювання і використання під час розкриття питання. Студент робить висновки, висловлює гіпотези, дискутує.

4 бали ставиться, коли студент засвоїв теоретичний матеріал, вільно викладає його, наводить приклади, однак є незначні проблеми з усвідомленням системних зв'язків, коментарем теоретичного матеріалу. Не завжди дотримується логіки викладу, припускається незначних помилок чи неточностей.

3 бали ставиться студентові, який засвоїв матеріал на рівні переказування, відтворює вивчене не завжди логічно, припускається помилок.

2 бали одержує студент, який невпевнено переказує матеріал, не завжди вправно ілюструючи його. Під час відповіді потребує допомоги, допускається помилок.

1 бал одержує студент, який має лише приблизне уявлення про питання, що розглядається на занятті, може сказати два-три речення по суті питання, назвати деякі правові документи.

Якщо студент жодного разу не відповідав на семінарських заняттях, матиме за відповідний поточний контроль **0 балів**. Студент, який не з'являвся на заняття (з поважних причин, підтверджених документально), а, отже, не мав **поточних оцінок**, має право повторно пройти поточний контроль під час консультацій. На консультаціях студент може

відпрацювати пропущені семінарські заняття, захистити реферати, а також ліквідувати заборгованості з інших видів навчальної роботи.

До 10 балів студент може отримати за виконані завдання самостійної роботи з теми, з урахуванням їхньої якості та повноти розкриття питань.

Модульна контрольна робота, оцінюється в **20 балів** (чотири творчі запитання по п'ять балів кожний).

Підсумковий (семестровий) контроль із дисципліни є залік. Він проводиться відповідно до графіку навчального процесу. Підсумкова кількість балів із дисципліни (максимум **100 балів**) визначається як сума балів:

4.2. Схема нарахування балів, які отримують студенти

Семінарські заняття (СЗ)								Самостійна робота (теми)								Залік
СЗ 1	СЗ 2	СЗ 3	СЗ 4	СЗ 5	СЗ 6	СЗ 7	СЗ 8	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	100	
10	10	10	10	10	10	10	10	2	2	2	4	2	4	4		

4.3. Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Ш

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	відмінно	зараховано
82-89	добре	
74-81		
64-73	задовільно	
60-63		
35-59	незадовільно	незараховано
1-34	незадовільно	незараховано

4. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Курс забезпечено навчальними приміщеннями, комп'ютерними робочими місцями (30 одиниць), мультимедійним обладнанням (6 мультимедійних дошок, 3 широкоформатні телеекрани), необмеженим доступом до інтернет-мережі. Забезпечено можливість працювати з фондами наукової бібліотеки ЦДПУ. Окрім наукової бібліотеки університету, здобувачі вищої освіти користуються проведенням практичних та семінарських занять наявні два комп'ютерні класи, фонди зберігання археологічного музею імені Нінель Бокій, розміщеного в окремому приміщенні, кабінет етнографії розміщений у навчальному корпусі факультету історії, бізнес-освіти та права. Студенти бібліотеки (НІБУ), Національної бібліотеки України імені В. Вернадського, фондів центральних і обласних державних архівів, реферативної бази даних Scopus та освітніх е- платформ бібліотеки університету.

Рекомендована література 4.1.

1. Аграрна історія України: Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка [Електронний ресурс]. URL: <http://zno.academia.in.ua/mod/book/view.php?id=3465> (дата звернення: 10 грудня 2018 р.).
2. Історія селянства Української РСР. Київ: Наук. думка, 1967. Т. 1. 551 с.
3. Історія українського селянства. Київ: Наук. думка, 2006. Т. 1. 631 с.
4. Історія українського селянства. Київ: Наук. думка, 2006. Т. 2. 652 с.
5. Каденюк О. С. Аграрна історія України. Кам'янець-Подільський, 2018. 308 с.
6. Каденюк О. С., Алещенко М. І., Живора С. М., Михайлик А. О. Аграрна історія України. Кам'янець-Подільський, 2008. 292 с.
7. Каденюк О. С. Аграрна реформа в Україні: науковий аспект. Київ - Кам'янець-Подільський, 1996. 60 с.
8. Калініченко В. В. Селянське господарство в період непу: Історикоекономічне дослідження. Харків, 1997. 400 с.
9. Михайлюк О. В. Селянство України в перші десятиліття ХХ ст. : Соціокультурні процеси. Дніпропетровськ : Інновація, 2007. 456 с.
10. Ковальова Н., Корновенко С., Малиновський Б., Михайлик О., Мороз А. Аграрна політика в Україні періоду національно-демократичної революції (1917-1921 рр.). Черкаси, 2007. 280 с.
11. Комарніцький О. Б. Аграрна історія України: навч.-метод. посіб. для студ. іст. ф-тів. Кам'янець-Подільський: ТОВ «Видавництво «Рута», 2019. 174 с.
12. Коріненко П.С. Трансформації земельних відносин в українському селі (ІХ – початок ХХІ ст.). Порівняльний аналіз. Монографія. – Тернопіль, 2015. 496 с.
13. Корновенко С. В., Глібщук М. В., Ільницький В. І., Компанієць О. В., Лозовий В. С., Пасічна Ю. Г., Тельвак В. П. Селяноцентричний феномен Української революції 1917 – 1921 рр.: аграризм: монографія. Черкаси, 2021. –244 с
14. Панченко П. П. Аграрна історія України. Київ, 1996. 360 с.
15. Панченко П. П., Шмарчук В. А. Аграрна історія України. Київ, 2000. 342 с.
16. Присяжнюк Ю. П. Ментальність і ремесло історика. Методологічна парадигма селянствознавчих студій в Україні на зламі ХХ-ХХІ ст. Черкаси : Вертикаль. Вид. ПП Кандич С. Г., 2006. 122 с.
17. Присяжнюк Ю. П. Українське селянство Наддніпрянської України: соціоментальна історія другої половини ХІХ - початку ХХ ст. Черкаси : Вертикаль. ПП Кандич С. Г., 2007. 640 с.
18. Селянство Черкащина в добу Української революції 1917-1921 рр.: збірник документів і матеріалів. Черкаси, 2017. 180 с.

4.2. Інформаційні ресурси

1. Верховна Рада України - www.rada.kiev.ua
2. Кабінет Міністрів України - www.kmu.gov.ua
3. Міжнародний центр перспективних досліджень (питання структури й організації державного управління) - <http://www.icps.kiev.ua/ukr/activity.html>

4.3. Сайти наукових бібліотек

Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського [http: // www.nbuv.gov.ua](http://www.nbuv.gov.ua)

Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого [http: // www.nplu.org/](http://www.nplu.org/).

Книжкова палата України імені Івана Федорова [http: // www.ukrbook.net](http://www.ukrbook.net)

Одеська національна наукова бібліотека [http: // www.odnb.odessa.ua](http://www.odnb.odessa.ua) Харківська державна

наукова бібліотека імені В.Г. Короленка [http: // www.Korolenko.kharkov.com](http://www.Korolenko.kharkov.com)

Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника [http: // www.lsl.ua](http://www.lsl.ua)

Сільське господарство України [Електронний ресурс]. URL:

https://uk.wikipedia.org/wiki/Сільське_господарство_України.

5. ПОЛІТИКА ЩОДО АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Політика щодо академічної доброчесності формується на основі дотримання принципів академічної доброчесності відповідно до Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про авторське право і суміжні права», «Про видавничу справу», з урахуванням норм Положення «Про академічну свободу та академічну доброчесність в Центральноукраїнському державному педагогічному університеті імені Володимира Винниченка» (затверджене вченою радою, протокол №2 від 30.09.2019; №10 від 07.02.2022).